

Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір,
К. В. Карасьова, Л. І. Соловійова

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття містить опис нової методики «Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника». Розглядаються результати первинного аналізу тенденцій щодо характеристики «Поля цінностей» дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, сучасна соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку, соціокультурне середовище, ціннісне ставлення, становлення особистості, внутрішній світ.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність вивчення проблеми становлення ціннісних орієнтацій дитини дошкільного віку в умовах сучасного соціопростору пов'язана насамперед із суспільними запитами до реформування системи освіти, яка покликана виховувати активних, самостійних, відповідальних, здатних до свідомої предметної діяльності, самовизначення, саморозвитку особистостей. Значущість розв'язання проблем, пов'язаних зі сферою ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку як пріоритетних індикаторів особистісного зростання, потребує з'ясувати психологічні чинники становлення ціннісних орієнтацій в життєдіяльності дошкільників в сучасному соціокультурному середовищі. На разі існує об'єктивний запит на теоретичне обґрунтування впливу духовних орієнтирів життєдіяльності дитини як фактору її повноцінного розвитку.

Впровадження результатів дослідження у педагогічну практику надає підстави для розроблення нових науково обґрунтованих критеріїв психологічного оцінювання якості сучасної освіти. Застосування навчальних та розвивальних методик відкриває нові перспективи для особистісного розвитку дітей та дорослих, що набуває особливого значення в ситуації

деформації ціннісних орієнтацій дорослих (батьків та педагогів) стосовно цілей виховання та навчання дітей. Об'єднання зусиль психологів, педагогів, батьків на основі свідомого, відповідального та психологічно вираженого підходу дорослих до процесу цілеспрямованого розвитку ціннісних орієнтацій як системоутворюючого психологічного надбання дитини забезпечує створення психолого-педагогічних умов прояву регулюючої дії ціннісних орієнтацій в системі життєдіяльності дошкільників.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження співробітниками лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України проблеми становлення ціннісних орієнтацій має солідний фундамент. У розробленні теми «Індивідуальні особливості психічного розвитку дошкільників в умовах суспільного виховання» було здійснено аналіз понятійного апарату проблеми індивідуального розвитку дитини та означено перспективи вивчення резервів зростання особистості як самоцінності через збагачення індивідуального досвіду [1;2;3;4].

Розроблені й широко впроваджені в практику діагностичні й розвивальні методики, тренінги, навчальні та корекційні програми. Це дозволяє прогнозувати значний теоретичний та практичний внесок у розроблення проблеми розвитку особистості. Передбачувані наукові результати, безперечно, сприятимуть як подальшому розвитку проблем психології особистості дитини дошкільного віку, так і впровадженню нових ефективних технологій сприяння її особистісному зростанню.

Які ключові наукові підвалини покладені в основу аналізу стану ціннісних орієнтацій дитини дошкільного віку?

Цінність – це родове поняття, яке охоплює безліч видових понять конкретних цінностей, і як родове поняття вона визначається абстрактною вартістю. Неможна протиставляти цінності і поведінку, адже поведінка відображає цінності й сама є цінністю. Духовні прагнення, ідеали, принципи, норми моралі належать не стільки до сфери дії інтересів, скільки до сфери цінностей.

В основу аналізу ціннісних орієнтацій покладено їх суб'єктну значущість для самої людини. Дитина виступає вихідною точкою координат в оцінці змісту та структурно-функціональних особливостей ціннісних орієнтацій дошкільника. За параметрами суб'єкта цінності поділяють на два класи: 1) цінності – блага, які відповідають потребам суб'єкта (дитини) і охоплюють як матеріальні так і духовні ресурси, продукти „споживання” та послуги у різних сферах реальної дійсності, так і сфері ідеального (уявлення, ідеї, ставлення тощо), як, наприклад, природні багатства, так і створеної людиною сфери (наприклад, витвори мистецтва); 2) цінності – регламенти, які відповідають регламентуючим орієнтирам суб'єкта в його діяльності щодо задоволення потреб і охоплюють морально-етичні, правові й естетичні норми та ідеали, звичаї та традиції. Більш деталізована оцінка цінностей-благ та цінностей-регламентів дається на основі сфер вибору дитини в практичній життєдіяльності («людина-людина», «людина-природа», «людина–техніка»). В кожній з цих сфер має місце оцінювальна діяльність малюка та привласнення цінностей, що виконують регламентуючі орієнтири у вияві власної активності дитини в різних видах діяльності (моральні, етичні, естетичні норми та ідеали, особистісні якості). На перший погляд, обрана для аналізу класифікація для оцінки змістовної сторони ціннісних орієнтацій дошкільників знижує основи, за якими цінності класифікуються на: за субстанцією – на матеріальні й духовні; за суб'єктами потреб – на цінності людини, організації, об'єднання, суспільства; за соціальними інституціями – на економічні, політичні, культурні, педагогічні, родинні, релігійні тощо. Але ми вважаємо, що в оцінці процесу становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, всі ці значення набувають особистісного сенсу в умовах прямого впливу на дитину з боку дорослих. Тим самим, додаткова оцінка ціннісних орієнтації з погляду означених класифікацій не дає ніякої додаткової наукової інформації у пошуках характеристики процесу їх становлення у дошкільників. Безумовно, ціннісні орієнтації дітей віддзеркалюють основи цінностей, що проявляються у суспільстві,

референтній групі, родині, де виховується дитина. З цього погляду, ми аналізуємо індивідуальні (особистісні) цінності дитини, факт привласнення та міру реалізації цінностей, незалежно від того, до якого класу вони відносяться : позитивні чи негативні (наприклад, добро і зло); в якій ієрархії загальноприйнятих цінностей вони знаходяться: - універсальні (любов, престиж, повага, безпека, знання, гроші, речі, національність, свобода, здоров'я); - внутрішньо групові (політичні, релігійні); - індивідуальні (особистісні). Цінності особистості завжди мають об'єктивну й суб'єктивну сторони. Вони не можуть розглядатися незалежно від потреб людини, оцінок, ставлень. У той же час ці оцінки й ставлення завжди мають об'єкт, тобто те, на що вони спрямовані. Їх можна умовно поділити на суспільні цінності (об'єктивовані у культурі й закріплені у різних формах суспільної свідомості) та особистісні цінності (які притаманні окремій конкретній людині). Особистісні цінності входять до структури особистості людини. Особистісні цінності можуть включати в себе як індивідуалізовані суспільні цінності, так і індивідуальні, унікальні для кожної конкретної особистості. У кожній особистості цінності розрізняють за значущістю, тобто кожна особистість має свої ціннісні орієнтації.

Специфічність усвідомлення об'єктів, явищ дійсності як цінностей припускає і наявність особливих психологічних механізмів їхнього освоєння. Предметом психологічного дослідження в цьому випадку виступає такий вид психічної діяльності, як оцінювальна діяльність індивіда, спрямована не тільки на сприйняття й освоєння об'єктивно змістовної сторони предмета, явищ, але й на оцінку їхніх властивостей з погляду необхідності, корисності, приємності тощо. Внаслідок відбувається усвідомлення особистістю цінності об'єкта, явища навколишнього світу і тим самим формується особливий вид відносин до нього – ціннісне відношення. В науковому аналізі ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, ми вважаємо доцільним спиратися на цікавий, на наш погляд, формат класифікації цінностей, яка представлена В. Шароновим [6, с. 163]. В основу класифікації покладено види (форми)

цінностей, орієнтуючись на які, людина здійснює пошук та набуває смислу свого життя, а цей аспект є найважливішим на етапі їх становлення.

Цінності, які реалізуються в продуктивних творчих актах: працелюбство, творення, перетворення речей природи в процесі трудової діяльності. Це – цінності творення.

Цінності, які реалізуються у переживаннях краси природи, краси мистецтва, тобто є цінностями переживання.

Цінності, які реалізуються у відносинах людини до людини – любов, дружба, співчуття, тобто цінності спілкування.

Цінності, які реалізуються у ставленні людини до ситуацій, що обмежують його можливості трансформації ситуації: цінності подолання ситуації та зміни свого ставлення до неї. Іншими словами, ці цінності можуть бути означені як цінності подолання людиною самої себе в ситуації, коли вона практично впливати на її зміну не може.

В нашому аналізі процесу становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку важливим є усвідомлення особливої значущості цінностей подолання, які є типовими для ситуації розвитку малюка, коли він постійно знаходиться між зростаючими потребами та обмеженими можливостями реалізації потреб з погляду інструментальних можливостей (знань, вмінь, навичок). Значущість існування та практичної реалізації означеної цінності підкреслює регулюючу дію ціннісних орієнтацій в житті малюка. Нова якість – довільна регуляція психічних процесів, станів й поведінки є найважливішим психологічним новоутворенням старшого дошкільного віку і це надбання вказує на особистісне зростання малюка. Ціннісні орієнтації як системоутворююче психологічне надбання дитини забезпечує прояв своєї регулюючої дії в системі її життєдіяльності. В такий спосіб цінності виступають механізмом прояву життєвої активності особистості. В ціннісних орієнтаціях відбивається рівень суб'єктної активності дитини, ступінь дорослішання та гармонізації всіх психологічних надбань, що має прояв у поведінці, відносинах з іншими людьми, в пізнавальній та

предметно-практичних видах діяльності. Сам факт існування цінностей подолання труднощів, цінностей виходу за обмеження існуючих можливостей є найважливішим для саморуху, саморозвитку дитини. Трактують процес становлення ціннісних орієнтацій як процесу, що розгортається у просторі і в часі, як процесу, що сам підготовлює умови для свого наступного розвитку і служить, у деякому роді, причиною власного саморуху, підкреслює нашу позицію щодо ціннісних орієнтацій як системоутворюючого психологічного надбання, який виявляє свою регулюючу дію в системі життєдіяльності дитини.

В житті дитини дошкільника цінності переживання, творення, подолання обмежень тісно переплетені та виявляються в активних формах взаємодії з оточенням у різних предметно-практичних, ігрових й образотворчих видах діяльності. Для наукового аналізу процесу становлення ціннісних орієнтацій дитини дошкільного віку перспективним є використання означеної класифікації, оскільки надає можливість врахування вікових психологічних надбань віку – психологічних досягнень емоційного, когнітивного, вольового розвитку.

Оскільки завжди існує проблема вибору та конфлікту цінностей, який виступає джерелом розвитку, виділяються дві категорії духовних цінностей: 1) базові, термінальні, стабільні (цінності – цілі, наприклад, правда, свобода, рівність); 2) інструментальні, тобто цінності – засоби (властивості особистості, здібності), які допомагають або заважають досягненню мети. Наприклад, витримка, тверда воля, чесність, освіченість, охайність, працездатність. За такою класифікацією змістова оцінка існуючих в реальному житті дошкільника цінностей лише підкреслює якісну деталізацію існування духовних цінностей дитини.

Формулювання цілей статті. Представити методику „Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника”. За результатами первинного аналізу визначити тенденції розвитку ціннісних орієнтацій дошкільників у сучасному соціокультурному середовищі.

Виклад основного матеріалу статті. Структурно-функціональна характеристика ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку спирається на бачення феномену цінності як багатовекторного за спрямованістю та складного за вертикальною ієрархією явища, в якому проявляється певний рівень психологічного зростання дитини. Цінності включають в себе когнітивний і емоційний компоненти, знання та оцінку. Ці компоненти мають протилежні логічні властивості. В знаннях людина абстрагується від своєї зацікавленості, в оцінці, навпаки, стверджує свій інтерес. У знаннях людина усвідомлює предметне вираження світу, в оцінці з'ясовує, чи відповідає дійсність її потребам. Оцінювання дійсності має зворотне щодо пізнання спрямування на оцінювача. Тому ціннісний рівень свідомості має потужний духовний потенціал самовдосконалення людини, її самотворення. Процес становлення ціннісних орієнтацій в дошкільному дитинстві загострює наукові питання якісного аналізу психологічних надбань дитини як складових в загальній характеристиці ціннісних орієнтацій та аналізу взаємовпливу їх емоційних та когнітивних компонентів. Важливим аспектом в аналізі функціонування ціннісних орієнтацій є аналіз механізмів реального втілення ціннісних орієнтацій в різних предметно-практичних видах діяльності та спілкуванні. Тому процес виявлення особливостей змістовних та структурно-функціональних характеристик ціннісних орієнтацій дітей включає реєстрацію таких якостей, які відображають предметні (змістовні) та функціональні сторони їх прояву в житті дитини.

Суб'єктивний компонент цінностей не є однорідним, він внутрішньо структурований на значення і особистісний смисл. Особистісний смисл цінності визначається її відношенням до потреб людини. Використовуючи методичні засоби дослідження цінностей людини ми виходимо з позитивних тверджень. Всі запропоновані дитині для самоідентифікації цінності є позитивними. Характеризуючи себе у просторі сформульованих цінностей у такий спосіб, дошкільник не відчуває й тіні загрози почуттю власної гідності, а також виключається будь-яка можливість спричинення йому образи чи

інших негативних переживань. Малюку не пропонується також ранжувати цінності, тобто експліцитно надавати перевагу тим чи іншим з них. Учасник бесіди лише аналізує кожен із запропонованих цінностей окремо, визначаючи, якою мірою вона підходить для характеристик його цінностей як суб'єкта життєдіяльності у тій чи іншій ситуації. Процедура ієрархізації цінностей є результуючим етапом обробки даних, яка здійснюється без участі досліджуваного (автоматизовано). За допомогою методики у кожній дитини виокремлюється по вісім ціннісних характеристик, які формують вершину індивідуальної ієрархії цінностей. Після аналізу дитиною запропонованих її мікроситуацій (запитань) відносно наявності у неї схильності до реалізації тих чи інших позитивних цінностей, нібито висвітлюється «прихована фігура», яка дає уявлення про унікальну структуру глибинного змісту індивідуальних переваг конкретної особистості. У кожній з представлених ситуацій, що подані у наочно-образному вигляді (малюнки), учаснику бесіди пропонується оцінити найважливіше з його погляду, щось «цінне». Сумарний бал є уявленням про рівень сформованості кожної з 17 ціннісних характеристик у даного дошкільника.

Означені позиції щодо змістових та структурно-функціональних характеристик ціннісних орієнтацій представлені в розробленій «Експрес діагностиці сфери ціннісних орієнтацій дошкільника». При складанні діагностичного інструментарію ми зверталися до методик дослідження цінностей людини, розроблених М. Рокічем, М. Селігманом та К. Петерсеном [5;7]. Враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку для дослідження було відібрано 17 ціннісних орієнтацій особистості. Зміст провідних ціннісних орієнтацій дітей визначався за двома класами цінностей: цінності-блага та цінності-регламенти. Вони відображають такі сфери існування як «Я», «Інші Люди», «Оточуючий світ природи, техніки, мистецтва». До цінностей-благ належать наступні із запропонованих дітям ціннісних характеристик: «родина», «щастя», «здоров'я», «дружба», «краса природи», «краса мистецтва», «краса техніки», «зовнішня краса»,

«творчість», «гроші». Цінності-регламенти містять у собі: «співпереживання», «самотійність», допитливість», «цілеспрямованість», «впевненість», «сміливість», «наполегливість».

Відповідно до ціннісних характеристик дітям пропонувалися для аналізу сюжетні картинки в графічному, чорно-білому виконанні. Таким чином знімався фактор емоційного впливу кольорової гами малюнків при виборі дітьми сюжетів. У змісті кожної картинки відображалась ситуація чи предмет, які розкривали відповідну цінність та були близькими досвіду дитини.

Розроблена методика передбачала проведення двох послідовних серій. В першій серії предметом аналізу виступав когнітивний компонент ціннісних орієнтацій, а саме здатність дитини співвідносити зображення на картинці з поняттям, що відповідає цінності, та давати його узагальнене пояснення. У другій серії визначався вибір дитини важливої для неї картинки (з усіх 17 картинок, розглянутих і обговорених з нею у першій серії методики), отже, аналізувався фактор переваги у виборі цінностей, в якому відбивався емоційний компонент ціннісних орієнтацій дошкільників. Здійснення відбору восьми «головних для тебе», найважливіших ситуацій вказувало на змістовне наповнення провідних для дошкільника ціннісних орієнтацій.

Результати проведеного пілотажного дослідження ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку за даною методикою дають змогу зробити первинний аналіз тенденцій щодо характеристики «Поля цінностей» дітей. Серед запропонованих картинок, які характеризували різні цінності, найбільшу обізнаність діти показали, аналізуючи цінність «гроші». Наступними знаними цінностями були: «щастя», «самотійність», «родина». Найменш знаним дітьми поняттям виявилась «допитливість».

Розповідаючи про «гроші» діти відзначали те, що «за них можна все купити: їсти, іграшки, картини тощо. Гроші заробляють на роботі. Без грошей не буде підручників, щоб вчитися, не буде за що купувати ліки для хворих». Найбільша поінформованість та легкість («про гроші розказати – це

легко!)), з якою діти аналізували це поняття, свідчить, про значне місце, яке посідає ця цінність у світі дітей в оточенні дорослих.

Цікавими були визначення, які давали діти такому складному, на нашу думку, поняттю як «щастя». Спостерігався суттєвий вплив на його тлумачення досвіду власних переживань дитини. Діти пов'язували «щастя» із можливістю займатися улюбленою справою («гратися, малювати, будувати»), із благополуччям у родині («щаслива родина»), із взаєморозумінням між людьми («коли люди ніколи не сваряться, не ображають один одного») та з володінням матеріальними цінностями («як ти багатий, то в тебе буде щастя, бо щось можна купити»).

«Самостійність» розцінювалася старшими дошкільниками як вміння себе обслуговувати («одягатися, чистити зуби, їсти»), як обізнаність в певних питаннях («знаєш про щось і робиш це») і покладання на свої сили під час виконання різних справ («сам за себе відповідаєш»).

Аналізуючи поняття «родина» діти, здебільшого, називали її членів («тато, мама, брат, бабуся, я, ну і все... дідуся вже немає») та підкреслювали необхідність збереження добрих стосунків між ними.

Під час вибору дітьми «самих головних картинок» найбільш значимою була цінність «родина». Наступними за значимістю є цінності: «здоров'я», «дружба», «гроші». Найменшу значимість для дітей старшого дошкільного віку мала цінність «краса мистецтва».

Порівнюючи найбільш знані й значимі для дітей цінності (їх когнітивний та емоційний структурний компонент), відзначимо деяку невідповідність між ними. Неузгодженість між емоційною перевагою у виборі найбільш важливого та когнітивно наповненого поняття проявилась у характеристиках таких цінностей як «родина» та «гроші». Найбільш знана цінність «гроші» (13% від загальної кількості балів, отриманих дітьми за всіма картинками) є важливою лише у 9% випадках. Натомість про цінність «родина» заявила найбільша кількість дітей (23% від загальної кількості балів). Останній факт, демонструючи беззаперечну першість родини в ієрархії дитячих цінностей, вказує таким чином на величезний потенціал виховного впливу рідних людей на особистість дитини дошкільного віку.

Висновок. Перевірка нового методичного інструментарію „Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника” дозволила здійснити первинний аналіз тенденцій розвитку когнітивних і емоційних структурних компонентів ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку. Для визначення стану реального функціонування цінностей дошкільників передбачено застосування методу включеного спостереження за поведінковими проявами дітей у різних видах предметно-практичної діяльності та спілкування. Результати вивчення розвитку регуляційного компоненту ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку будуть представлені в наступних публікаціях.

Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника

Опис методики

Матеріал: 17 сюжетних картинок в графічному, чорно-білому виконанні за характеристиками ціннісних орієнтацій: родина, щастя, здоров'я, дружба, співпереживання, краса природи, краса мистецтва, краса техніки, зовнішня краса людини, самостійність, допитливість, творчість, цілеспрямованість, впевненість, рішучість, наполегливість, гроші.

Порядок проведення: перед дитиною викладаються 17 сюжетних картинок.

1серія

Інструкція для дітей: Перед тобою картинки. Художник зобразив те, що є для нього важливим у житті. Уважно їх розглянь та вибери картинку про:

1.Родину. Що означає це слово?

Далі після кожного називання дитині цінності її просять пояснити це поняття: ”Що означає це слово? (Поясни, як ти це розумієш? Що це таке?)”.

2.Щастя.

10.Самостійність.

3.Здоров'я.

11.Допитливість.

4.Дружбу.

12.Творчість.

5.Співпереживання.

13.Цілеспрямованість.

6.Красу природи.

14.Впевненість.

7.Красу мистецтва.

15.Рішучість.

8.Красу техніки.

16.Наполегливість.

9.Зовнішню красу.

17.Гроші.

Інтерпретація:

У бланку методики виставляємо бали за виконання

„0” балів – не вибирає картинку, відповідно названого поняття, не пояснює поняття;

„1” бал – вибирає картинку (передбачену експериментатором, або робить інший вибір) та пояснює поняття відповідно до ситуації, яка намальована на картинці;

„2” бали – вибирає картинку (передбачену експериментатором, або робить інший вибір) та дає узагальнене пояснення поняття.

2 серія

Інструкція для дітей: Відбери 8 самих головних для тебе картинок. Послідовно їх виклади.

Інтерпретація:

У бланку методики виставляємо бали за виконання

„0” балів – не відбирає картинку;

„1” бал – відбирає картинку (5-8 місце);

„2” бали – відбирає картинку (1-4 місце).

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховання гуманних почуттів у дітей / [С. Ладивір, О. Долинна, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Тищенко, О. Вовчик-Блакитна, Ю. Приходько]; за наук. ред. Т. Піроженко, С. Ладивір, Ю. Манилюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 168 с. – (Серія „Дитина замовляє розвиток”).
2. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Світ дитячої гри: навчально-методичний посібник / К. В. Карасьова, Т. О. Піроженко. – К: Шк.. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека „Шкільного світу”).
3. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини: навчально-методичний посібник / К. В. Карасьова, Т. О. Піроженко. – К: Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека „Шкільного світу”).
4. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: Науково-методичний посібник / Т. О. Піроженко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 140с.
5. Рокич М. Методика изучения ценностных ориентаций // Лучшие психологические тесты. – Петрозаводск, 1992.
6. Шаронов В. В. Основы социальной антропологии. / [оформление обложки А. А. Алексеенко, С. А. Шапиро]. – СПб. : Издательство „Лань”, 1997. – 192 с.
7. Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). Character strengths and virtues: A handbook and classification. Washington, DC: American Psychological Association.

Т. А. Піроженко, С. А. Ладивір,

Е. В. Карасёва, Л. И. Соловьёва

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИЗУЧЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ РЕБЁНКА ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.

Статья содержит описание новой методики «Экспресс диагностика сферы ценностных ориентаций дошкольника». Рассматриваются результаты первичного анализа тенденций относительно характеристики «Поля ценностей» детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: *ценностные ориентации, современная социальная ситуация развития ребенка дошкольного возраста, социокультурная среда, ценностное отношение, становление личности, внутренний мир.*

T Pirogenko, S. Ladiyvîr,

K. Karasyova, L. Soloviova

COMMON VALUES AND ORIENTATIONS OF THE CHILD OF PRESCHOOL AGE.

The article contains description of new method «Express diagnostics of sphere of the valued orientations of preschool child». The results of primary analysis of tendencies are examined in relation to description of the «Field of values» of children of senior preschool age.

Key words: *valued orientations, modern social situation of development of child of preschool age, socio-culture environment, valued relation, becoming of personality, internal world.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Піроженко Тамара Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Ладивір Світлана Олексівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Карасьова Катерина Володимирівна – кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Соловйова Людмила Іванівна – науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

